

Članak Visokog predstavnika, Paddy Ashdown-a: “Šta sam naučio u Bosni i Hercegovini”

Nakon 10 godina svog angažmana u Bosni Hercegovini, misija Ujedinjenih nacija se krajem ove godine povlači iz BiH. Iako će u BiH ostati UN agencije, Evropska unija će od UN-a preuzeti nadležnosti za policijske snage.

Historija će naš angažman u Bosni i Hercegovini gledati kao prvi nesigurni korak ka doktrini međunarodne zajednice. Na BiH će se gledati kao na novi model međunarodnih intervencija – intervencija koje nisu usmjerene na insistiranje na ograničenim nacionalnim interesima, nego onih koje za cilj imaju sprječavanje konflikta, promoviranje ljudskih prava i ponovnu izgradnju društva koje je uništio rat. Lekcije koje smo naučili u BiH već primjenjujemo na Kosovu, u Istočnom Timoru i Afganistanu. Možda ćemo ih takođe primijeniti i u Iraku.

Ovo ne znači da nismo griješili. Jesmo. Međutim, ove nas pogreške mogu voditi ka izgradnji još efikasnije strategije u našim nastojanjima da pomognemo drugim državama da iz autoritativnog režima krenu ka uspostavi demokracije i da iz rata krenu u izgradnju mira.

Na primjer, u BiH smo smatrali da je demokracija najviši prioritet, a ocjenjivali smo je po broju izbora koje smo mogli organizirati. Rezultat, nakon sedam godina, je da su građani BiH umorni od glasanja. Uz to, usmjeravanje naše pažnje na izbore usporilo je naše napore na rješavanju slučajeva organiziranog kriminala i korupcije koji ugrožavaju kvalitet života i plaše strane investitore.

Kada sada sagledamo situaciju uviđamo da smo na prvo mjesto

trebali staviti uspostavu vladavine prava jer od nje zavisi sve ostalo: funkcionalna ekonomija, slobodan i pravičan politički sistem, razvoj građanskog društva, povjerenje javnosti u policiju i sudove. O ovim pitanjima bismo trebali razmisliti prilikom izrade naših planova za Avganistan, možda i za Irak.

Ipak, uloga Ujedinjenih nacija u BiH je jedna od neispričanih priča o uspjehu u eri koja je nastupila nakon hladnog rata. Nakon potpisivanja Dejtonskog mirovnog sporazuma 1996. godine cinici su tvrdili da se izbjeglice nikada neće vratiti u svoje domove. Međutim, Visoki komesar UN-a za izbjeglice, zajedno sa drugim međunarodnim agencijama u BiH, je dokazao da nisu bili u pravu. Više od 250.000 izbjeglica u zemlji koja ima samo 3,7 miliona stanovnika se vratilo u svoje domove iz kojih su protjerani u užasnim okolnostima.

Ujedinjene nacije su takođe pomogle BiH da formira profesionalne policijske snage. Početkom devedesetih policija u BiH je bila oružje terora kojim je manipulirala bošnjačka, srpska i hrvatska ratna mašinerija. Danas policija radi na sprječavanju svih vrsta kriminala koji opterećuje svako društvo. Kada EU preuzme nadležnost za policijsku misiju može biti sigurna da je veliki dio pripremnih aktivnosti već obavljen.

U stvari, jedna od najvažnijih lekcija koje možemo naučiti u BiH proizilazi iz dostojanstvenog i pažljivo isplaniranog odlaska Misije UN-a iz BiH. Intervencija je uvijek daleko lakša od onoga što obično uslijedi nakon nje – od stabiliziranja poslijeratnog društva i obezbjeđivanja da se problemi koji su doveli do intervencije više ne pojave. Misija UN-a je ostala da BiH pomogne u njenoj izgradnji. Naš uspjeh treba da nas podsjeća da stvarni posao ne prestaje s odlaskom vojnika, nego da tada tek počinje.

Primopredaja UN-ovih nadležnosti Evropskoj uniji predstavlja tranziciju a ne povlačenje. Evropljani s pravom i na vrijeme

preuzimaju ovaj teret. Evropska unija danas obezbjeđuje više od 9.000 vojnika, tržište za izvoz bosanskih proizvoda i desetine miliona eura godišnje u vidu pomoći BiH.

Ovo predstavlja značajnu pomoć. Međutim, ne treba zaboraviti činjenicu da BiH ne može zavisiti samo od Evrope. Iako je američko vojno prisustvo u BiH reducirano na malo više od 2.000 vojnika, američka politička podrška i resursi će i dalje imati osnovni značaj za dugoročni uspjeh ponovne izgradnje BiH.

Neki tvrde da zadnji izbori koji su održani 5. oktobra u BiH predstavljaju korak unazad, i da je njihov rezultat pobjeda nacionalnih stranaka koje su započele rat, te da to znači neuspjeh strategije međunarodne zajednice u BiH.

Ne slažem se s tim. Na prošlim izborima, građani su dali svoj glas protiv slabog učinka nenacionalnih stranaka na vlasti, a ne za nacionalizam. Dvije od tri nacionalne stranke su na izborima zapravo dobile manju podršku birača, a stranka koja je u odnosu na ranije izbore dobila veću podršku birača je nenacionalna opoziciona stranka.

Nismo se vratili u 1990. godinu. Slijedeći mjesec će biti sedam godina od završetka rata u BiH. U vrijeme potpisivanja Dejtonskog sporazuma u BiH je bilo 430.000 naoružanih ljudi, a danas ih je 22.000. Temelji za izgradnju prosperitetne demokracije su čvrsto postavljeni. Ono što stoji pred nama kao izazov je uspostava efikasnih organa vlasti, stabilnih institucija i poštenog rukovodstva.

Mnogi su vjerovali da Dejtonski sporazum neće biti uspješan. Na kraju krajeva, ni jedna mirovna inicijativa tokom tri i po godine užasnog sukoba nije bila uspješna. Međutim, mir je ipak prevladao, bez obzira koliko krhak bio. Evropa može početi s provođenjem svoje nove uloge u BiH i biti potpuno sigurna da su Ujedinjene nacije uradile svoj posao.